

कृषीमाल-प्रक्रियाउद्योग

सोबत हंगामी पिके व इतर भरपुर माहितीसह

मुल्य ३०/-

फेब्रु. २०११

असेल सोबत मासिक

गोडवा

शेतीचा

तर होईल विकास शेती आणि शेतकन्यांचा

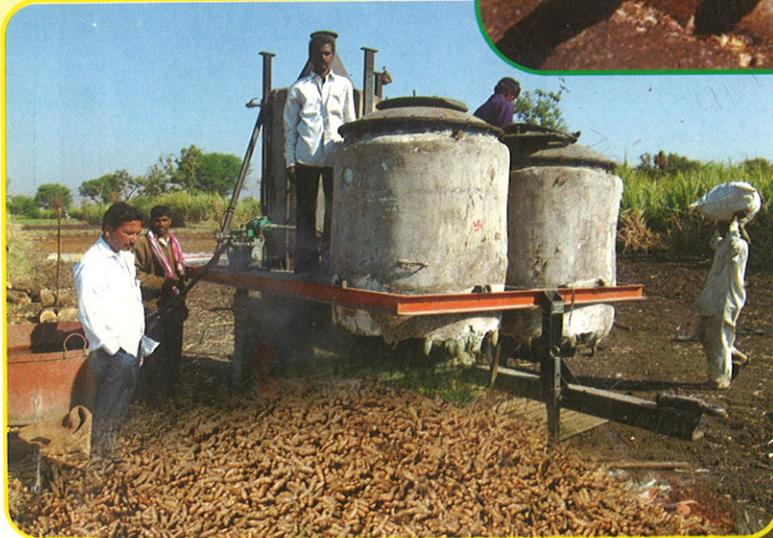
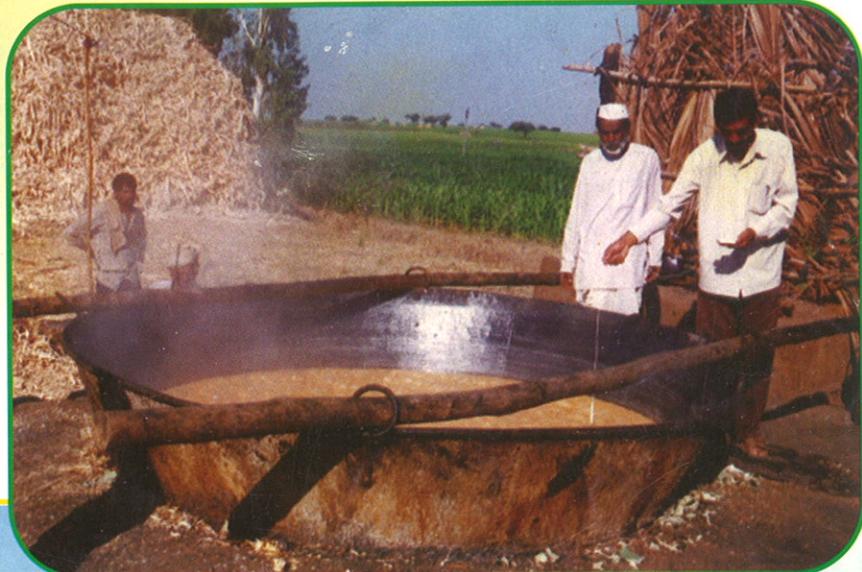
शेती व शेतकन्यांच्या विकासाचे ध्येय बाळगणारे मासिक

* पुणे * वर्ष ६ वे * अंक १ ला

सेंद्रिय उत्स ते गुळ उत्पादक

तेरणी, कोल्हापुरचे

श्री. अरुण देसाई

वार्षिक बंडा तात्या यांचे
हळद प्रक्रिया युनिट

सौ. अनुराधा वाघ
यांची नाचणी प्रक्रिया
उद्योगाची यशोगाथा

सौ. ललिता बोरा यांच्या

हार्ट अँग्रोटेक इंस्टीट्यूटच्या सेंद्रिय
प्रक्रिया मालाचे परदेशी बाजारपेठे प्रवेश

* प्रमुख संपादक *

सौ. प्रितीकिरण राजेंद्र काटोले

* सल्लागार संपादक मंडळ *

डॉ. जयदीप कृ. काळे
प्रा. अभिजीत पाटील, श्री. आनंद गोरड

* मार्गदर्शक *

मा. एम. एस. काटोले

* कायदेशीर सल्लागार *

अॅड. श्री. महावीर श्रीशीमाळ, पुणे

* शेती सल्लागार *

रविंद्र कर्वे, सांगली

* जाहिरात व्यवस्थापन *

कु. पलवी घाटगे-बी.एस्सीअॅग्री. एम.बी.ए.
९७३०८८६४०६

गोडवा कृषि प्रकाशन

५, दत्त पॅलेस, बालाजीनगर, पी. एम.टी. बस
रस्टॉप मार्गील, दुसरी इमारत, पुणे-सातारा रोड,
पुणे- ४११०४३

टेलीफँक्स : ०२०-२४३६३२३१

मोबाईल: ९८५०००७४२५

* जळगाव विभागीय कार्यालय *

मधुकर बारी - जळगाव

* पत्र व्यवहाराचा पत्ता *

गोडवा प्रकाशन

दत्त पॅलेस, बालाजीनगर, पी. एम.टी.

बसरस्टॉप मार्गील, दुसरी इमारत,

पुणे-सातारा रोड, पुणे- ४११०४३

टेलीफँक्स : ०२०-२४३६३२३१

मोबाईल: ९८५०००७४२५

Email : godwasheti@gmail.com

मासिकाची वार्षिक वर्गणी रु. ३००/- फक्त

कृषी विज्ञान उद्योजकीय,
समाजहिताची माहिती देणारे मासिक

गोडवा शेतीचा

मासिक

* पुणे * वर्ष - ६ वे * अंक १ ला क्रमीक अंक ६१

* मुल्य - रु. ३०/-

आभार .....

संपादन सहाय्य * श्री. राजेंद्र काटोले, श्री. विकास पाटील,
सौ. विद्या भोसले

छायाचित्रे * श्री. विकास पाटील
लेख सौजन्य * अऱ्ग्रेवन,

अनुक्रमणिका...

* कृषि व्यवसायाची बदलती क्षितीजे- श्री. रविंद्र कर्वे	१०
✓ * पद्मश्री डॉ. भवरलाल जैन यांनी वर्ल्ड ट्रेड सेंटर तर्फे लाईफ टाईम्स अचिल्हमेंट सुरस्कार प्रदान	१२
* ३५०० केळी रोपांपास्कूल साढे पाच लाख नफा	१४
* माहितीचा अधिकारी उराणी ग्रामीण जनतेची जागरूकता - प्रभाकर कुलकर्णी	१५
* ई किसान ग्रामीण सुर्योदा केंद्र- प्रदीप अजमेरा	१७
* हल्द लाशवडीचे तंत्रज्ञान - डॉ. देशमुख डी. ए.	२८
* अशी करा उरले लाशवड- डॉ. देशमुख डी. ए.	२९
* उन्हाळी भुईमूगाचे	३०
* सुधारित उत्पादनतंत्र - प्रा. एम. वाय. लाडोळे	३०
* संत्रा उराणी मोरंबी फळांची तोडणी, हाताळणी... - डॉ. व्ही. जे. शिवणकर, डॉ. एम. एस. लदानिया	३२
* उद्याप्रक्रिया उद्योग : -श्री. शरद कुलकर्णी	३८
* काढणीनंतर भाजीपाला टिकविण्याचे तंत्रज्ञान	४०
* फळ-भाजीपाला प्रक्रिया पायाभूत तंत्रज्ञान	४३
* केळी- प्रक्रिया उद्योग - प्रा. रमेश लव्हेकर	४७
* जळभूळ - प्रक्रिया उद्योग - प्रा. अतुल टाक	४९
* ऐरु - प्रक्रिया उद्योग- प्रा. व्ही. बी. टाक	५२
* एप्याचे निरनिराळे पदार्थ- डॉ. क. ए. संघवी	५४
* उंगंबा व उंगंबा प्रक्रिया उद्योग	६३
* विविध प्रक्रिया पदार्थ तयार करा..... - डॉ. देविजंत देशमुज डोंजरजांवजर	६६

पद्मश्री डॉ. भवरलाल जैन यांनी वर्ल्ड ट्रेड सेंटर तर्फे लाईफ टाईम अचिल्हमेंट सुरस्कार प्रदान

जळगाव - दि. २७ (प्रतिनिधी) - जैन इंशेशन सिस्टीम्स लि. चे संस्थापकीय चेअरमन भवरलालजी जैन यांना त्यांच्या कृषी आणि उद्योग क्षेत्रातील भरीव योगदानाबद्दल वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, मुंबईच्यावतीने लाईफ टाईम अचिल्हमेंट पुरस्कार केंद्रिय जलसंसाधन मंत्री सलमान खुरिंद यांच्या हस्ते प्रदान करण्यात आला आहेत. मुंबई येथील वर्ल्ड ट्रेड सेंटर येथे आयोजित ग्लोबल इकॉनॉमिक समीट ऑन स्मॉल अॅण्ड मिडी.य.म एंटरप्रायजेस व एक्सपोच्या मुंबई येथील वर्ल्ड ट्रेड सेंटर येथे आयोजित उद्घाटन समारंभात केंद्रिय पर्यटन मंत्री

मुंबई येथे वर्ल्ड ट्रेड सेंटरतर्फे भवरलालजी जैन यांचा लाईफाईमचिल्हमेंटुरस्कार प्रदान करतांना केंद्रिय जलसंसाधन मंत्री सलमान खुरिंद, डाविकडून सार्वजनिक बांधकाममंत्री छगण भुजबळ, केंद्रिय पर्यटन मंत्री सुबोधकांत सहाय व इतर

सुबोधकांत सहाय, सार्वजनिक बांधकाम मंत्री छगन भुजबळ, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर न्यूयार्कचे प्रमुख कोफी बोर्टींग, बँक ऑफ इंडियाचे अध्यक्ष सी.पी. रंगनाथन, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर मुंबईचे अध्यक्ष कमल मोरारका, उपाध्यक्ष विजय कलंत्री, आदी मान्यवर उपस्थितीत मुंबई येथे एका शानदार कार्यक्रमात हे पुरस्कार त्यांना प्रदान करण्यात आला.

या समीटसाठी जगभरातील ३० देशांतून ३५० हून अधिक कंपन्यांच्या प्रतिनिधींनी सहभाग घेतला आहे. केंद्र सरकारच्या उद्योग आणि वाणिज्य मंत्रालय, अन्न प्रक्रिया उद्योग मंत्रालय, महाराष्ट्र शासन, मध्यप्रदेश सरकार, राजस्थान सरकार, झारखंड सरकार, ऑल इंडिया असोसिएशन ऑप इंडस्ट्रीज, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर यांच्या संयुक्त विद्यामानाने आयोजित या कार्यक्रमात मिळालेला हा पुरस्कार फार महत्वपूर्ण ठरतो.

औद्योगिक विकासाचा मुलाधार म्हणून आपण कृषी क्षेत्राकडे पाहतो. कृषी क्षेत्राच्या विकासात पाण्याचे अनन्य साधारण महत्व असून भविष्यात पाण्याच्या नियोजनावर प्रधान्याने लक्ष

देण्यात येईल. भारतातील अधिकांश कृषी क्षेत्र हे अल्प भूधारकात विभागले गेले आहे. त्यांना विकासाच्या प्रवाहात आण्यासाठी कंत्राटी शेतीला चालना अवश्यक असल्याचे स्पष्ट करून कृषी उद्योगाच्या भरभराटीसाठी हा पाया महत्वाचा आहे. असे मत

कॅट्रिय
जलसंसाधन
मंत्री सलमान
खुरिंद यांनी
प्रदर्शित केले.

याआधी
सत्काराला उत्तर
देतांना भारताचा
६०% भाग
अजूनही कृषी
क्षेत्रावरच
अवलंबून आहे.
इतर क्षेत्रातील
प्रगतीचया।
तुलनेत कृषी
क्षेत्रात अचूनही

पुरेपूर लक्ष देण्याची गरज आहे. आज एकूण नक्त ठोकळ उत्पन्नात (जीडीपी) कृषी क्षेत्राचावाटा केवळ दीड ते अडीच टक्क्यांच्या आसपास असून खन्या अर्थात याचे नियोजन केले तर हीच क्षमता १२ टक्क्यांपर्यंत असल्याचे त्यांनी सांगितले. कृषी क्षेत्राकडे केवळ औद्योगिक दृष्टीकोनातून न पाहता या क्षेत्राचा सरकारने साकल्यांने विचार केला पाहिजे. मानाच्या समजल्या जाणाच्या पद्ध पुरस्कारात कृषी क्षेत्राला सरकारने सामावून घेतले पाहिजे, असे स्पष्ट प्रतिपादन जैन इंशेशनचे संस्थापक अध्यक्ष पदाश्री डॉ. भवरलाल जैन यांनी केले. त्यांनी आपल्या भाषणात कृषी क्षेत्राबाबत प्रभाविपणे मांडलेल्या विचाराचा धागा पकडत जलसंसाधन मंत्री खुदि यांनी पाण्याच्या नियोजना समवेत कृषी उच्च तंत्रज्ञानाकडे अधिक लक्ष दिले जाईल. लघु आणि मध्यम उद्योगाला चालना देण्यासमवेतच कृषी उद्योगाला चालना देण्याचे धोरण सरकारने अंगिकारले असून, कृषी क्षेत्राव्यातिरिक्त इतर मोठ्या उद्योगांनी आपल्या औद्योगिक विश्वाच्या उभारणीसाठी शेतजमिनी जर घेतल्या असतील तर त्यांनी या क्षेत्राला हातभार

लावण्यासाठी पुढे सरसावले पाहिजे अशी अपेक्षा ही खुर्दिंश यांनी व्यक्त केली. औद्योगिक व कृषी क्षेत्रासमवेत भारतात पर्यटन क्षेत्रालाही मोठी संधी असल्याचे केंद्रिय पर्यटन मंत्री सुबोधकांत सहाय यांनी सांगितली. यात कृषी क्षेत्र हे इको टुरिझमच्या मरध्यमातून केंद्रस्थानी असल्याचे ते म्हणाले. इको टुरिझमला चालना देणे हे अप्रत्यक्षपणे कृषी क्षेत्राला चालना देण्यासारखे असल्याचे त्यांनी सांगितले. कृषी आधारीत उद्योगात, पीएमसी अँकटचा होणारा अडसर याची सरकारला ही कल्पना आली असून त्यात सुधारणा केल्याशिवाय यात गुंतवणूक वाढणार कशी असा प्रश्नही त्यांनी व्यक्त केली. यातून योग्य तो तोडगा काढण्याबाबत प्रयत्न होतील असेही ते म्हणाले. सार्वजनिक बांधकाममंत्री छागण भुजबळ यांनी महाराष्ट्रातील औद्योगिक योगदानाचा गौरवपूर्ण उल्लेख करून राज्यात औद्योगिक प्रगतीला चालना देण्याबाबत योग्य ते प्रयत्न केले जातील असे सांगितले.

***

पद्मश्री भवरलालजी जैन यांच्या लाईफ टाईम अचिव्हमेंट पुरस्कार वितरणादरम्यान त्यांनी आजवर कृषी क्षेत्राच्या विकासासाठी महत्वपूर्ण दिलेल्या योगदानावर प्रकाश टाकण्यात आला, सन्मान पत्राच्या स्वरूपात हा पुरस्कार त्यांना बहाल करण्यात आला. केंद्रीय जलसंसाधनमंत्री कलमान खुशिंद, केंद्रीय पर्यटनमंत्री सुबोध कांत सहाय, व मान्यवरांनी आपल्या भाषणात पद्मश्री भवरलालजी जैन यांच्या कार्याचा गौरवपूर्ण उल्लेख केला. जळगाव सारख्या ठिकाणातून जागतिक पातळीवर त्यांनी घेतलेली आघाडीला सर्व सभागृहाने टाळ्या वाजवून दाव दिली.

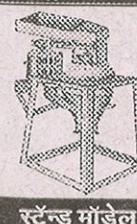
१९६३ मध्ये ग्रामीण विपणनात प्रवेश केल्यानंतर १९७८ मध्ये पपेन प्रोसेसिंगपासून भवरलाल जैन यांनी कृषी उद्योगात पाय रोवले. १९८० मध्ये कृषी क्षेत्रातील पाण्याचा महत्वपूर्ण बचतीसाठी पीव्हीसी पाईपचे उत्पादन, १९८७ ठिबकचे, १९८८ ला कृषी संशोधन व विकास केंद्राचे, १९९१ ला पर्यावरणाच्या संतुलनासाठी पीव्हीसी शीटचे, १९९४ला उत्ती संवर्धित केळी रोपांची निर्मिती, १९९४ ला कांदा व भाजीपाला निर्जलीकरण, पाई पाईप निर्मिती, सौर ऊर्जेवरील बंब, १००६ मध्ये फळ प्रक्रिया, २००४ मध्ये बायोगॅस संशोधन व विकास केंद्र, २००५ ला सोलर फोटोव्होल्टीक उत्पादने, बायोडिझेल, २०१० मध्ये कृषी क्षेत्रासाठी लागणाऱ्या पंपाला सौर ऊर्जाची जोड देऊन भवरलाल जैन यांनी औद्योगिक क्षेत्रात नवी ओळख निर्माण केली. जैन इरिगेशनच्या या उत्पादनांनी जागतिक बाजारपेठी काबिज केली आहे. भारताव्यतीरीक जैन इरिगेशनचे युरोपमध्ये ४ प्रकल्प, उत्तर अमेरिकेत ६ प्रकल्प, उत्तर व लॅटीन अमेरिकेत २ प्रकल्प, आँस्ट्रेलियात १ प्रकल्प, इस्थायलमध्ये १ प्रकल्प तर जगात २३ रिकाणी कार्यालय आहेत. भारतात ८ प्रकल्प असून जगभरात ३ हजाराच्या जवळपास वितरण / एजन्ट आहे. त्यांच्या नेतृत्वाखाली प्रगतीपथावर असलेल्या जैन इरिगेशनला व त्यांना एकूण १८७ पुरस्कार प्राप्त झाले आहेत.

खवत तयार करणारे आधुनिक यंत्र | खवयं रोजगारचे आधुनिक साधन

पेटेंटेड युनिक पल्वरायझर

इंडस्ट्रीयल मॉडेल

स्टॅन्ड मॉडेल

• जैविकखत, सेंद्रीय खत, कंपोस्ट खत, बकरीच्या लेंड्या, माइक्रोन्युट्रन्ट, बारीक करणारे यंत्र तसेच निंबोळी, निंबोळी ढेप, तुराटी, पराटी, सोयाबिन ढेप, एरंडी ढेप, करंडी ढेप चांगल्याप्रकारे बारीक होते. सल्फेट, फॉस्फेट, पोटेंश, युरिया, कॉपर सल्फेट, एकदम चांगल्या प्रतिचे बारीक करणारे युनिक पल्वरायझर • खत तयार करण्यासाठी, तसेच फवारणीसाठी लागणारे इन्सेक्टीसाईड तयार करणाऱ्या इतर मशीन्स पण उपलब्ध.

वैशिष्ट्य : • पेटेंटेड युनिक पल्वरायझर ताशी १० किलो ते १ टन क्षमता असलेले सहा प्रकाराच्या मॉडल मध्ये उपलब्ध • पल्वरायझर मध्ये हळद, मिरची, मसाला इतर खाद्यपदार्थ व पोल्ट्रीफीड पण बारीक होतात. • मिकरीग मशीन ५० किलो ते ५०० किलो कॅपेसीटी मध्ये उपलब्ध. अँडर प्रमाणे अटोमेटीक खत प्लान्ट, कॅटल फिड प्लान्ट तयार करता.

मिकरीग मशीन

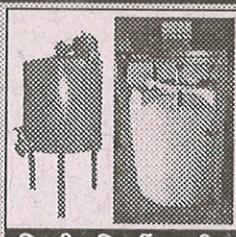
चाळण यंत्र

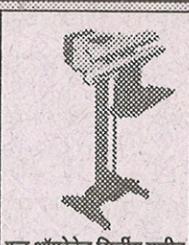
वकेट एलीवेटर

स्त्रु कन्क्वेअर

लिक्वीड मिकरीग मशीन

फुट ऑपरेटेड सिलोग मशीन

संपर्क : युनिक एंटरप्राईजेस

मोहोळकर, कोणार्क मुग्धा अपार्टमेंट, प्लॉट नं. ३६, सरस्वती को. हो. सो., दिनदयाल नगर, नागपूर-२२ फो : ०७१२-२२९४३९१ (अ००)
०७१०४-२३२१३७ (फॉकट्री) मो.: ९८२३११६७०९ Website: www.uniquepulveriser.com Email: uniquepulveriser@gmail.com

FEB.2011
RNI NO.MAHMAR2006/17261
Posted at Pune RMS Pune 01
On Every 7th of the Month

Regd No.PNCW / M - 135 / 2010-2012
LICENCED TO POST WITHOUT
PREPAYMENT NO.LWP-232

जैन ठिबक
पाणी थेंवानं... पीक जोमानं!

शस्त्रकाय नियमानुसार
अनुनान उच्चा अवलब्ध

जैन ठिबक च्या ओलाव्याचे...

रोजचा ताजा भाजीपाला मंडईला म्हणजे बककळ पैसा खिशाला!
रोकड देणारे पीक पण तेवढेच नाजूक काम! रसरशीत,
टवटवीतपणा भाजीच्या निरोगीपणावर अवलंबून असते
अनं हा सगळा खेळ 'जैन ठिबक' द्वारा
पाणी पुरवठ्याच्या नेमस्त नियोजनावर चालतो
हे शेतक-यांना पक्के ठाऊक आहे!
ठोम्टो, वांगी, भेंडी, मिरची, बटाठा, कांदा, काकडी,
कोबी, फ्लॉवर, कारले, आवळा...
पालेभाजी असो वा फळभाजी...
'जैन ठिबक' द्वारा उत्पन्नात बाजी...!
लोडशेडींगची धारस्ती हवी कशाला,
'जैन ठिबक' आहे सोबतीला...!

जैन इरिगेशन सिस्टीम्स लि.

जैन प्लास्टीक पार्क, पो.बॉ. ७२, जळगांव - ४२५००१.फोन: ०२५७-२२५८०११/४२;
फॅक्स: ०२५७-२२५८१११; ई-मेल: jsl@jains.com; वेबसाईट: www.jains.com

कार्यालये: अहमदनगर: ०२४९-२४१५४८१; अमरावती: ०७२९-२६७४७३७; औरंगाबाद: ०२४०-२३४५१३६; बुलढाणा: ०७२६२-२४४८०९;
बीड: १४२२७७६८२७; लातूर: ०२३८२-२२४०९८; जळगाव: १४२२७७६३३४; मुंबई: ०२२-२२१२०१०; नागपूर: ०७१०४ - ६४५०२५; नांदेड: ०२४६२-२७४०४६; नाशिक: ०२५३-२५१७५०३; नंदुरबार: १४२२७७६२१; पंढरपूर: ०२१८६-२२७३२८; पुणे: ०२०-२५४३८८७२; रत्नागिरी: ०२३५२ - २३००३३; सांगली: ०२३३-२४२२१००; सोलापूर: ०२१७-२३५७३९५; ताणे: ०२२-२५४४३९९२.

अथवा आजच नजिकच्या जैन ठिबक वितरकांशी संपर्क साधा.

गोडवा शेतीचा हे मार्सिक मुद्रक, प्रकाशक-मालक व संपादक सौ.प्रितीकिरण काटोले यांनी श्रीगाम ऑफर्सेट, धायरीगाव, पुणे ४११०५१ येथे छापुन १५, दत्त पॅलेस, बालाजीनगर पी.एम.टी.बसस्टॉपमागे, पुणे सातारा रोड, धनकवडी, पुणे ४११०४३ येथुन प्रकाशित केले